

montanhas
de investigação

Hemisfério Didático
"Empower Your Mind, Transform Your Future"

Funded by
the European Union

**Your
Response**
KA210

POJEDNOSTAVLJENI VODIČ

**EKOLOŠKI CILJEVI EU
I PARTNERSKI ZEMLJI**

Naziv projekta: Vaš odgovor

Šifra projekta: 2024-3-PT02-KA210-YOU-000286211

Program: Erasmus+ KA210

Ključna akcija: KA-210-YOU, suradnja između organizacija i institucija

Vrsta akcije: Partnerstva mladih malih razmjera

Trajanje projekta: 05/05/2025 do 09/04/2026

Koordinator projekta: MORE - Planinski istraživački kolaborativni laboratorij (PT)

Partneri: RRINOVA OÜ (EE), ZDRAVI GRAD (HR), Hemisfério Didático Unipessoal Lda (PT)

Koordinatori: Alberto Teixeira, Carolina Carvalho, Patrícia Cordeiro

Autori: Anderson Gabriel, Catarina Silva, Matilde Gomes, Rajesh Pathak, Riya Raj, Victorya Mattoso, Željka Raguž, Zorana Skare, Ivana Radolfi

Sadržaj

1.ŠTO JE EUROPSKI ZELENI PLAN?	5
2.TEMELJNI CILJEVI ZA 2030. I 2050.: KLIMATSKA NEUTRALNOST	7
2.1. Ciljevi: kamo idemo?	7
2.2. Tri stupa promjena	7
2.3. Pravedna tranzicija: nitko ne smije biti zapostavljen	7
2.4. Europa i svijet	8
3.STUPOVI TRANSFORMACIJE: ČISTA I ODRŽIVA INDUSTRIJA	8
3.1. Čista, sigurna i neovisna energija	8
3.2. Industrija kružnog gospodarstva	9
3.3. Tehnologija i sirovine	9
3.4. Gospodarstvo i kultura	9
4.OBNOVA ZGRADA I ODRŽIVA MOBILNOST	11
4.1. "Val obnove"	11
4.2. Mobilnost: zeleni put prema 2050	12
4.3. Utjecaj na društvo i zdravlje	12
4.4. Praktični vodič: 5 misija za uštedu energije kod kuće	12
5.OD POLJA DO STOLA I ZAŠTITA BIORAZNOLIKOSTI	13
5.1. Strategija "Od polja do stola"	13
5.2. Zaštita bioraznolikosti	13
5.3. Utjecaj na društvo i zdravlje	14
5.4. Karika koja nedostaje: zašto su oprašivači vips?	14
5.5. Zeleni gradovi: priroda na vašem pragu	14
5.6. Izazov učenja: vaš trag hrane	15
6.MEHANIZMI PRILAGODBE I FINANCIRANJE TRANZICIJE	15
6.1. CBAM	15
6.2. Mehanizam pravedne tranzicije	16
6.3. Socijalni klimatski fond	16
6.4. Invest EU i održive financije	16
7.EU I PARTNERSKE DRŽAVE: GLOBALNO PARTNERSTVO	18
7.1. EU GREEN DEAL: OKVIR I ZNAČAJ ZA PORTUGAL	18
7.2. EU GREEN DEAL: OKVIR I ZNAČAJ ZA HRVATSKU	20

7.3. EU GREEN DEAL: OKVIR I ZNAČAJ ZA ESTONIJU	22
8.EUROPA TISUĆU RJEŠENJA	24
9.PRAKTIČNI VODIČ ZA MLADE I GRAĐANE	25
9.1. Izazovi znanja	25
10.ZAKLJUČAK : ZAJEDNIČKA VIZIJA ODRŽIVE BUDUĆNOSTI	27

DOBRE PRAKSE

Projekt **VAŠ ODGOVOR** (YOUR RESPONSE) predstavlja skup dobrih praksi utemeljenih na Europskom zelenom planu. Kroz strategije gospodarenja otpadom i odgovorne kupnje, nudimo smjernice kako bi pojedinci mogli primijeniti održivost u svom svakodnevnom životu i radnim rutinama.

Inicijative projekta **VAŠ ODGOVOR** (YOUR RESPONSE) imaju za cilj izravno podržati Ciljeve održivog razvoja (SDG) koji su temelj provedbe Zelenog plana:

**Your
Response**

1. ŠTO JE EUROPSKI ZELENI PLAN?

Kada je Europska komisija krajem 2019. preuzela mandat, Europski zeleni plan postavljen je kao apsolutni prioritet i ključna politika Europske unije. To nije samo okolišna politika, već potpuno nova strategija rasta osmišljena kako bi Europsku uniju pretvorila u prosperitetno društvo s modernim i konkurentnim gospodarstvom.

Njegova četiri glavna stupa su:

2050.cilj (klimatska neutralnost)

Središnja ideja ovog plana izrazito je ambiciozna – Europa želi postati prvi klimatski neutralan kontinent.

- **Nulta neto emisija:** Do 2050. Europska unija neće emitirati više stakleničkih plinova nego što ih priroda ili tehnologija mogu sigurno apsorbirati.
- **Odvajanje gospodarskog rasta od iskorištavanja resursa:** Budući gospodarski rast mora biti potpuno odvojen od nekontroliranog korištenja prirodnih resursa.
- **Globalno vodstvo:** Europa želi postaviti svjetski standard i pokazati da ekološka transformacija može donijeti održiv prosperitet.

Sporazum s građanima

Povijest ovog plana pokazuje da će zelena tranzicija uspjeti samo ako bude pravedna i uključiva za sve građane. Komisija razumije da će promjene snažno utjecati na određene industrijske sektore i regije, posebno one ovisne o ugljenu.

Glavni moto Europskog zelenog plana glasi:

„Nitko ne smije biti zapostavljen.”

Cilj je uskladiti gospodarstvo s potrebama planeta.

Mehanizam pravedne tranzicije

Kako bi zaštitila zdravlje, dobrobit i egzistenciju europskih građana, Komisija je uvela posebne alate za upravljanje ovom velikom socioekonomskom promjenom.

- **Ciljana financijska podrška:** Osiguravanje sredstava za prekvalifikaciju radnika i pronalazak novih kvalitetnih poslova u zelenom gospodarstvu.
- **Ciljana financijska podrška:** Osiguravanje sredstava za prekvalifikaciju radnika i pronalazak novih kvalitetnih poslova u zelenom gospodarstvu.

Izgradnja otpornije budućnosti

Ova velika gospodarska transformacija također ima cilj osigurati dugoročnu otpornost Europe. Smanjenjem zagađenja i obnovom bioraznolikosti Europa želi zaštititi građane od budućih okolišnih rizika.

Europski zeleni plan predstavlja veliki izazov za sadašnje i buduće generacije. To je nužan korak prema sigurnijoj, održivijoj i konkurentnijoj budućnosti Europe.

Slika 1 - Glavni ciljevi i stupovi Europskog zelenog dogovora - Napomena. Infografika koja prikazuje ciljeve neutralnosti ugljika i stupove pravedne tranzicije Europskog zelenog dogovora.

2. TEMELJNI CILJEVI ZA 2030. I 2050.: KLIMATSKA NEUTRALNOST

Europska unija odlučila je potpuno promijeniti način funkcioniranja gospodarstva. Europski zeleni plan predstavlja novu kartu puta prema klimatski neutralnoj Europi.

To nije samo sadnja drveća, nego strategija za modernizaciju gospodarstva i učinkovito korištenje resursa.

2.1. Ciljevi: kamo idemo?

EU je postavila jasne ciljeve i pretvorila ih u zakonske obveze.

- **Cilj za 2030. („Fit for 55“):** smanjenje neto emisija stakleničkih plinova za najmanje 55 % u odnosu na 1990.
- **Cilj za 2040.:** prijedlog smanjenja emisija za 90 % u odnosu na 1990.
- **Cilj za 2050. (klimatska neutralnost):** postizanje „net zero“ stanja.

2.2. Tri stupa promjene

Zašto to radimo upravo sada? Postoje tri glavna razloga:

- **Energetska neovisnost:** Povećanje korištenja obnovljivih izvora energije i smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima.
- **Inovacije i radna mjesta:** Razvoj čistih tehnologija i otvaranje novih radnih mjesta u zelenom gospodarstvu.
- **Javno zdravlje:** Smanjenje onečišćenja zraka i vode radi prevencije bolesti i prijevremenih smrti.

2.3. Pravedna tranzicija: nitko ne smije biti zapostavljen

Promjena gospodarstva zahtijeva ulaganja i može utjecati na tradicionalna radna mjesta.

- **Fond za pravednu tranziciju:** pomoć regijama i radnicima u razvoju novih vještina.
- **Socijalni klimatski fond:** podrška građanima kroz energetska obnova domova i pristup čistijem prijevozu.

2.4. Europa i svijet

Europski zeleni plan ima globalni utjecaj.

- **CBAM (Mehanizam za ugljičnu prilagodbu na granicama):** osigurava da uvezeni proizvodi plaćaju trošak emisija ugljika.
- **Global Gateway:** podrška partnerskim državama u zelenoj i digitalnoj tranziciji.

Slika 2 - Praktična pitanja o utjecaju zelene budućnosti na svakodnevni život - Napomena. Infografika koja predstavlja ključna pitanja o utjecaju ekološke tranzicije na svakodnevni život, pokriva buduće karijere, mobilnost, stanovanje i potrošnju, s predviđenim vremenskim okvirima za 2030. i 2050.

3. STUPOVI TRANSFORMACIJE: ČISTA I ODRŽIVA INDUSTRIJA

Ako je Europski zeleni plan automobil, energija i industrija predstavljaju njegov motor. Energetski sektor odgovoran je za više od 75 % emisija stakleničkih plinova u EU-u.

3.1 Čista, sigurna i neovisna energija

Cilj je stvoriti energetski sustav koji ne ovisi o fosilnim gorivima.

- **REPowerEU:** ubrzavanje odustajanja od fosilnih goriva.
- **Eksplוזija obnovljivih izvora:** solarna energija i energija vjetra snažno rastu.
- **Zeleni vodik:** rješenje za sektore gdje baterije nisu dovoljne.
- **Energetska učinkovitost:** korištenje manje energije kroz bolju izolaciju i učinkovite tehnologije.

3.2 Industrija kružnog gospodarstva

Industrija mora postati održiva i konkurentna.

- **Modernizacija:** Modernizacija tradicionalnih industrija poput čelika i cementa.
- „Pravo na popravak” proizvoda.
- Održive baterije koje se mogu lakše reciklirati.

3.3 Tehnologija i sirovine

Europa želi osigurati vlastite izvore strateških sirovina.

- **Net-Zero Industry Act (NZIA):** razvoj tvornica čistih tehnologija.
- **Critical Raw Materials Act (CRMA):** održiva opskrba litijem i drugim sirovinama.
- **Cilj 2030:** Do kraja desetljeća, EU ima za cilj vaditi 10%, prerađivati 40% i reciklirati 25% strateških materijala koje troši.

3.4 Gospodarstvo i kultura

EU troškove zaštite okoliša pretvara u pokretač društvenih i estetskih promjena

3.4.1 Načelo „onečišćivač plaća”

Tvrtke moraju plaćati za emisije ugljika kroz sustav trgovanja emisijama (ETS).

- Novčani tok: od 2005. ovo je generiralo više od 200 milijardi eura za zemlje EU-a (KPMG International, 2021.).
- Ekonomska pravednost: Cilj je osigurati da "račun za onečišćenje" podignu zagađivači, a ne porezni obveznici.
- Proširenje: Sustav raste kako bi pokrio cestovni prijevoz i grijanje, potičući sve prema čistim izborima.

3.4.2 Socijalni klimatski fond

Prihodi od emisija koriste se za pomoć građanima i financiranje inovacija.

- **Izravna podrška:** Ovaj fond pomaže ugroženim obiteljima u plaćanju za nadogradnju doma koja štedi energiju i čisti prijevoz.
- **Inovacija:** Dio kolača ide Fondu za inovacije, koji vraća vrhunsku tehnologiju za dekarbonizaciju industrije.

3.4.3 Novi europski Bauhaus

Zelena tranzicija mora biti i estetski privlačna

- održivi i lijepi javni prostori
- uključivanje arhitekata i umjetnika
- razvoj lokalnih projekata

3.4.4 Zdravstvene koristi

Čišći zrak i voda znače manje bolesti i kvalitetniji život.

- **Prevenција bolesti:** Pravila o čistijem zraku imaju za cilj smanjiti preuranjene smrti i slučajeve od moždanog udara, dijabetesa i raka.
- **Nulto zagađenje:** Plan je modernizirati industrijske standarde tako da javno zdravlje uvijek bude na prvom mjestu

TEMELJI TRANSFORMACIJE ČISTA I ODRŽIVA INDUSTRIJA

Slika 3 - Transformacija svakodnevnog života - Integrirana eko-zajednica na djelu - Napomena. Ovaj ilustrativni dijagram prikazuje sveobuhvatni zeleni ekosustav, pokazujući kako se Europski zeleni dogovor smanjuje na lokaliziranu zajednicu. Prikazuje međupovezanost između (1) zelenih karijera, (2) integrirane čiste mobilnosti (automobili, željeznica i aktivna putovanja), (3) ugljično neutralnog stanovanja, (4) kružne potrošnje i (5) kohezije zajednice kako bi se osigurala pravedna i uključiva tranzicija ('Leave No One Behind') između 2030. i 2050. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

4.OBNOVA ZGRADA I ODRŽIVA MOBILNOST

4.1.„Val obnove”

Zgrade u kojima živimo i radimo trenutno su odgovorne za ogroman dio potrošnje energije u Europi. Njihova transformacija nije samo stvar estetike, već i ekonomskog i ekološkog opstanka.

- poboljšanje toplinske učinkovitosti
- borba protiv energetske siromaštva
- bolje zdravije i kvaliteta zraka u zatvorenom prostoru

4.2. Mobilnost: zeleni put prema 2050.

Cilj je smanjiti emisije iz prometa za 90 % do 2050.

- od 2035. nova vozila moraju biti bez emisija
- razvoj biciklističke infrastrukture i javnog prijevoza
- punionice za električna vozila svakih 60 km

4.3. Utjecaj na društvo i zdravlje

Ova transformacija ne pomaže samo planetu; ona ima izravan i pozitivan utjecaj na kvalitetu našeg života.

- manje zagađenja
- nova radna mjesta
- pametni gradovi s boljim upravljanjem prometom i energijom

4.4. Praktični vodič: 5 misija za uštedu energije kod kuće

Biti učinkovit znači pametno korištenje energije, bez rasipanja. Evo pet jednostavnih misija koje možete započeti danas kako biste odigrali svoju ulogu u energetskej tranziciji (i uštedjeli nešto novca!).

4.4.1. 1. Pravilo „jednog stupnja”

- Smanjenje grijanja za 1 °C može smanjiti račun za oko 7 %.

4.4.2. Lov na „energetske vampire”

- Isključujte uređaje iz struje kada ih ne koristite.

4.4.3. Perite na nižim temperaturama

- Koristite Eco programe i uključujte perilice tek kada su pune.

4.4.4. LED rasvjeta

LED žarulje troše do 80 % manje energije.

4.4.5. Koristite zavjese kao zaštitu

- zimi zadržavaju toplinu
- ljeti štite od pregrijavanja

Slika 4 - Ključna područja djelovanja Europskog zelenog dogovora: stanovanje, mobilnost i zdravlje - Napomena. Infografika koja detaljno opisuje tri posebna područja djelovanja Europskog zelenog dogovora: "Val obnove" za energetske učinkovite domove i rješavanje energetske siromaštva, pomak prema mobilnosti s nultim emisijama i zelenim prometnim mrežama te sveukupni pozitivan učinak na društvo i javno zdravlje. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

5. OD POLJA DO STOLA I ZAŠTITA BIORAZNOLIKOSTI

Održivost nije samo pitanje energije i automobila, nego i hrane i prirode.

5.1. Strategija „Od polja do stola”

Cilj je stvoriti zdrav i održiv prehrambeni sustav.

- smanjenje pesticida za 50 % do 2030.
- smanjenje bacanja hrane
- bolja zaštita životinja
- jasnije oznake proizvoda

5.2. Zaštita bioraznolikosti

Priroda je najbolja obrana protiv klimatskih promjena.

- zaštita 30 % kopna i mora
- obnova šuma i močvara
- zaštita oprašivača poput pčela
- zabrana proizvoda povezanih s krčenjem šuma

5.3. Utjecaj na društvo i zdravlje

Zaštićena priroda i čista hrana znače čišći zrak, kristalno čistu vodu i manje bolesti. Slijedeći ove ciljeve, osiguravamo budućim generacijama - vašoj i onima koje dolaze - pristup živopisnom planetu i kvalitetnoj hrani.

5.4. Karika koja nedostaje: zašto su oprašivači vips?

Nema strategije "Od farme do stola" bez "Zaštite bioraznolikosti". Pčele, leptiri i drugi kukci nevidljivi su radnici koji jamče našu hranu.

- Sigurnost hrane: Bez oprašivača većina voća, povrća i orašastih plodova koje volimo jednostavno bi nestala.
- Zeleni koridori: Europa želi stvoriti zone u kojima ovi kukci mogu sigurno putovati, povezujući urbane vrtove sa šumama i poljoprivrednim poljima.
- Zakon o obnovi prirode: Ovo je značajan zakon koji od zemalja zahtijeva obnovu degradiranih ekosustava. Ne radi se samo o zaštiti onoga što je dobro; radi se o "liječenju" onoga što je bolesno.

5.5. Zeleni gradovi: priroda na vašem pragu

- Zaštita biološke raznolikosti ne događa se samo u udaljenim šumama; mora se dogoditi tamo gdje živimo.
- Ozelenjavanje betona: EU potiče gradove na stvaranje "zelenih krovova" i vertikalnih vrtova. To pomaže u snižavanju gradskih temperatura ljeti i pomaže u apsorpciji kišnice.
- Zaustavite uvezenu deforestaciju: Europa je odlučila da ne želi biti suučesnik u uništavanju šuma na drugim kontinentima. Stoga proizvodi poput kakaa ili soje mogu ući samo ako mogu dokazati da nijedna šuma nije uništena za njihovu proizvodnju.

5.6. Izazov učenja: vaš trag hrane

Razmislite o tome što ste danas jeli. Možete li identificirati jedan sastojak koji je kratko putovao (lokalna proizvodnja) i drugi koji je možda došao izdaleka?

Jeste li znali tanjur lokalne, organske hrane ima drastično manji ugljični otisak jer izbjegava transport na velike udaljenosti i intenzivnu proizvodnju kemijskog gnojiva

Slika 5 - Njegovanje ekosustava: Strategija od farme do stola i zaštita biološke raznolikosti - Napomena. Infografika koja ocrta dvojni pristup negovanju europskih ekosustava: strategija "Od farme do stola", koja se fokusira na održive prehrambene sustave, smanjenje upotrebe pesticida za 50 % i poboljšanje dobrobiti životinja; uz strategiju zaštite biološke raznolikosti, čiji je cilj odrediti 30% zemljišta kao zaštićena područja, zaustaviti krčenje šuma i razviti zelenije gradove. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

6.MEHANIZMI PRILAGODBE I FINANCIRANJE TRANZICIJE

Prijelaz cijelog kontinenta prema ugljičnoj neutralnosti do 2050. zahtijeva golema ulaganja. Kako se taj kapital raspoređuje i kako EU sprječava premještanje emisija u druge države? Sljedeći mehanizmi čine temelj strategije financiranja:

6.1.CBAM

Mehanizam osigurava da uvezeni proizvodi plaćaju trošak ugljika jednako kao proizvodi iz EU-a.

Cilj je spriječiti „curenje ugljika” i zaštititi europsku industriju.

- **Premija za uvoz ugljika:** CBAM osigurava da uvozi s intenzivnim ugljikom (kao što su čelik, cement ili električna energija) podliježu cijeni ugljika koja je jednaka onoj koju plaćaju domaće europske industrije (KPMG International, 2021.).
- **Sprječavanje 'curenja ugljika':** Primarni cilj je odvratiti tvrtke od preseljenja proizvodnje u jurisdikcije s blagim ekološkim propisima. Time se štiti europska industrija dok se globalni partneri aktivno potiču na usvajanje zelenije prakse (Europska komisija, 2019.).

6.2. Mehanizam pravedne tranzicije

Pomaže regijama ovisnima o fosilnim gorivima kroz:

- nova zelena radna mjesta
- prekvalifikaciju radnika
- ulaganja u čistu energiju

6.3. Socijalni klimatski fond

Fond pomaže ranjivim građanima:

- energetska obnova domova
  - čišći prijevoz
  - borba protiv energetske siromaštva
- **Borba protiv energetske siromaštva:** Osnovan posebno za podršku najugroženijim kućanstvima, mikropoduzećima i korisnicima prijevoza, ovaj fond pruža izravnu financijsku pomoć za toplinsku izolaciju doma i usvajanje mobilnosti s nultom emisijom (TraceX Technologies, 2025.).
  - **Klimatska pravda:** U konačnici, fond jamči da financijski teret zelene tranzicije neće neproporcionalno utjecati na one s najmanje resursa (TraceX Technologies, 2025.).

6.4. InvestEU i održive financije

6.4.1. Mobilizacija održivog financiranja

Europa aktivno mobilizira privatni sektor kako bi ispunila svoje klimatske ambicije. Putem programa InvestEU, Europska unija daje ključna jamstva, potičući banke i

investitore da usmjere kapital prema održivim projektima koji gledaju budućnost (Europska komisija, 2019.).

- Taksonomija EU-a: Djelujući kao konačan "rječnik", ovaj sveobuhvatni sustav klasifikacije točno definira što čini zeleno ulaganje. Utvrđuje jasne kriterije za sprječavanje 'greenwashinga'—osiguravajući da ulaganja koja se oglašavaju kao ekološka donose stvarne koristi za okoliš (KPMG International, 2021.).

Ključna prekretnica: Cilj Europske unije je mobilizirati najmanje 1 bilijun eura u održivim investicijama tijekom ovog desetljeća. Ova financijska obveza bez presedana osmišljena je za transformaciju gospodarstva, osiguravajući da ekonomski rast bude temeljno odvojen od planetarne degradacije (Europska komisija, 2019.).

Prijelazni okvir

Kako bi došlo do sustavnih promjena, EU koristi primarne mehanizme kako bi osigurao da je prijelaz pošten, konkurentan i uključiv:

- Industrijski štit (CBAM): Mehanizam prilagodbe granica ugljika osigurava da uvezeni proizvodi s intenzivnim ugljikom podliježu istoj "cijeni ugljika" kao oni proizvedeni unutar EU-a. Time se sprječava 'curenje ugljika' i osigurava pošteno natjecanje za europske industrije (KPMG International, 2021.).
- Ruka pomoći (Mehanizam pravedne tranzicije): Ovaj fond pruža ciljanu potporu regijama i zajednicama koje su još uvijek uvelike ovisne o fosilnim gorivima, poput ugljena. Financira prekvalifikaciju i nove ekonomske mogućnosti, osiguravajući da nitko ne bude zaostavljen u profesionalnom okruženju (Europska komisija, 2019.).
- Zaštita obitelji (Fond za socijalnu klimu): Ova inicijativa nudi izravnu financijsku pomoć ugroženim građanima u borbi protiv energetske siromaštva. Pomaže kućanstvima izolirati svoje domove, prijeći na čisti prijevoz i upravljati trenutnim troškovima zelene tranzicije (TraceX Technologies, 2025.). Slika 6 - Misija zelenog financiranja i mehanizmi za pravednu tranziciju - Napomena. Infografika koja prikazuje financijske strategije Europskog zelenog dogovora. Detaljno opisuje pristup na više razina, uključujući Mehanizam prilagodbe granica ugljika (CBAM) za sprječavanje istjecanja ugljika, Mehanizam pravedne tranzicije za pomoć regijama ovisnim o ugljenu i Fond za društvenu klimu za potporu obiteljima, osiguravajući pravednu i ravnopravnu tranziciju. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

7.EU I PARTNERSKE DRŽAVE

7.1.EU GREEN DEAL: OKVIR I ZNAČAJ ZA PORTUGAL

Portugal ulaže u:

- kružno gospodarstvo
- obnovljive izvore energije
- digitalne inovacije
- energetske učinkovitost zgrada

Portugal je među prvim državama koje su zatvorile termoelektrane na ugljen.

7.1.1.Nacionalna razvojna strategija 2030.

Portugal je implementirao ambiciozne instrumente, kao što su Plan puta za ugljičnu neutralnost 2050. (RNC2050) i Nacionalni energetske i klimatski plan (PNEC 2030.), koji diktiraju pravila za sljedeće desetljeće.

Ulaganje u kružnu bioekonomiju: Portugal se ističe u istraživanju temeljenom na prirodi. Ključni primjer je korištenje šumskih nusproizvoda — poput eukaliptusa, oraha i kore kestena — za pročišćavanje vode, pretvarajući ono što je nekoć bio otpad u vrijedan resurs za ugljičnu neutralnost.

Strateško gospodarenje otpadom: U skladu s rezolucijama EU-a, zemlja je usmjerena na drastično smanjenje upotrebe plastike. Akcijski plan za kružno gospodarstvo (PAEC) promiče industrijske procese "bez otpada", s ciljem povećanja nacionalne stope kružnosti, koja trenutno iznosi približno 2,5%.

Energetska revolucija: Portugal je europski lider u obnovljivim izvorima energije. Prema revidiranom PNEC 2030, zemlja cilja na 51% udjela obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije i nevjerojatnih 93% udjela u proizvodnji električne energije do 2030. godine.

Digitalne inovacije (Re-AI): Kroz projekte kao što je Re-AI, Portugal koristi umjetnu inteligenciju za optimizaciju upravljanja resursima i educira građane o energetske učinkovitosti, usklađujući digitalni rast s ekološkim ciljevima.

7.1.2. Povezivanje nacionalnih ciljeva s Europskim zelenim planom

Portugalski nacionalni paktovi djeluju kao operativna ruka Europskog zelenog dogovora, dijeleći njegova temeljna načela održivosti i pravедnosti:

- **Pravedna tranzicija u praksi:** Portugal je među prvima zatvorio svoje elektrane na ugljen (Sines i Pego). Potpomognuta Mehanizmom pravedne tranzicije, država osigurava da pogođeni radnici dobiju obuku za tisuće novih zelenih radnih mjesta koja se otvaraju.
- **Usklađivanje s valom obnove:** kroz Plan oporavka i otpornosti (RRP), Portugal je dodijelio 41,2% od svojih 22,2 milijarde eura sredstava za klimatske ciljeve. To uključuje 610 milijuna eura za energetska učinkovitost u zgradama za borbu protiv energetske siromaštva i poboljšanje toplinske udobnosti
- **Obrazovanje i aktivno građanstvo:** kako bi se osigurala uključiva tranzicija, organizacije poput Hemisfério Didático rade na osnaživanju mladih ljudi, pretvarajući ciljeve na visokoj razini iz Bruxellesa u lokalne društvene i ekološke inovacijske projekte.
- **Očuvanje nacionalne biološke raznolikosti:** Portugal štiti vitalna morska i kopnena područja, usklađujući se s ciljem EU-a da zaštiti 30% prirode do 2030. Ova strategija osigurava da naši ekosustavi djeluju kao prirodni štitovi protiv klimatskih promjena, ciljajući na kapaciteta sekvencije ugljika od 13 milijuna tona.

Slika 7 - Nacionalne strategije Portugala unutar Europskog zelenog dogovora - Napomena. Infografika koja ilustrira kako su nacionalne strategije Portugala usklađene s održivom europskom budućnošću. Naglašava četiri ključna područja: razvoj kružnog biogospodarstva korištenjem šumskih nusproizvoda, postizanje 51% obnovljive energije, osiguranje pravedne tranzicije ukidanjem upotrebe ugljena i stvaranjem novih zelenih radnih mjesta te očuvanje bioraznolikosti zaštitom 30% prirodnih staništa. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

7.2. EU GREEN DEAL: OKVIR I ZNAČAJ ZA HRVATSKU

Hrvatska se pozicionirala kao proaktivan partner u Europskom zelenom planu, uspostavljajući sveobuhvatan okvir za prelazak na ugljično neutralno, resursno učinkovito i uključivo gospodarstvo do 2050. Ova mapa puta integrira nacionalne prioritete s najboljom europskom praksom kako bi se osigurala dugoročna održivost i konkurentnost

7.2.1. Strateški temelj: NRS 2030

Kamen temeljac ove tranzicije je Nacionalna razvojna strategija 2030 (NRS 2030), usvojena početkom 2021.

7.2.2. Vizionarski ciljevi: Strategija ocrta put kojim će Hrvatska do kraja desetljeća postati konkurentna i održiva nacija „Dvostruka tranzicija”: Primarni fokus stavljen je na istodobnu zelenu i digitalnu tranziciju, osiguravajući da gospodarski rast bude odvojen od korištenja resursa.

7.2.3. Ključni stupovi zelene tranzicije

Dokument identificira četiri kritična područja u kojima Hrvatska provodi značajne reforme i ulaganja:

Energetska tranzicija: Čvrsta predanost povećanju udjela obnovljivih izvora energije i postizanju značajnog smanjenja emisija stakleničkih plinova.

- **Zelena infrastruktura:** Usredotočite se na povećanje energetske učinkovitosti građevinskog fonda i modernizaciju nacionalnih sustava upravljanja otpadom i vodom.
- ● **Održiva mobilnost:** velika ulaganja u modernizaciju željezničke mreže, uvođenje električnih autobusa i širenje infrastrukture za punjenje vozila s nultom emisijom.
- ● **Održiva poljoprivreda:** Usklađujući se sa strategijom "Od farme do stola", Hrvatska promiče organsku poljoprivredu i snažnu zaštitu svoje bogate bioraznolikosti.

7.2.4. Financiranje budućnosti

Kako bi te strateške ciljeve pretvorila u stvarnost, Hrvatska koristi značajne europske i nacionalne financijske instrumente::

- **Plan oporavka i otpornosti (RRP):** Ovaj plan uključuje ukupna ulaganja od približno 10 milijardi eura, sa značajnih 39% proračuna namijenjenih posebno ciljevima povezanim s klimom.
- **Zelene bespovratne potpore:** samo za 2025. godinu Hrvatska je namijenila 652 milijuna eura bespovratnih sredstava za potporu projektima obnovljive energije i industrijskoj energetskej učinkovitosti.

7.2.5. Promjena paradigme u turizmu

Prepoznajući da je turizam vitalni dio njezina gospodarstva, Hrvatska je izradila Strategiju održivog turizma do 2030.

Kvaliteta ispred kvantitete: Strategija označava odmak od "masovnog turizma" prema modelu koji daje prioritet očuvanju okoliša, otpornosti lokalne zajednice i cjelogodišnjoj održivosti.

Slika 8 - Hrvatski put u ugljično neutralnu i održivu budućnost do 2050. - Napomena. Infografika koja ocrta nacionalne strategije Hrvatske za usklađivanje sa Zelenim planom EU-a do 2050. Četiri ključna područja fokusa su energetska tranzicija kroz povećanje obnovljivih izvora energije, razvoj zelene infrastrukture za zgrade i gospodarenje otpadom, održiva mobilnost koja uključuje moderne vlakove i e-autobuse te održiva poljoprivreda s naglaskom na organsku poljoprivredu i biološku raznolikost. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

7.3. EU GREEN DEAL: OKVIR I RELEVANTNOST ZA ESTONIJU

7.3.1. Pregled i ključni ciljevi

Estonija je baltička država s 1,3 milijuna ljudi koji se suočavaju s jedinstvenim izazovom transformacije energetske sustava s intenzivnim ugljikom koji je povijesno izgrađen na uljnom škriljcu.

- Primarni cilj: postići klimatsku neutralnost do 2050.
- Privremeni cilj za 2030.: Smanjite emisije na približno 10-12 megatona ekvivalenta ugljičnog dioksida (MtCO₂-eq).

Trenutačni napredak: Od 2022. godine ukupne emisije stakleničkih plinova (GHG) bile su približno 14,4 MtCO₂-eq, što predstavlja smanjenje od 60% u odnosu na početnu vrijednost iz 1990. od 36,9 MtCO₂-eq.

7.3.2. Sektorske strategije tranzicije

7.3.2.1. Energetika i industrija

Estonija prelazi s naftnog škriljevca, koji je nekada davao preko 70% svoje električne energije, na obnovljive izvore.

- Razvoj: Postupno zatvaranje postrojenja za proizvodnju naftnih škriljevaca uz masovno širenje vjetroelektrana na kopnu/na moru i solarne energije.
- Vremenski okvir: Cilj rasprava o politici je okončanje proizvodnje električne energije iz naftnog škriljca do otprilike 2035. godine.
- Prepreke: dopuštanje kašnjenja, ograničenja mrežnog kapaciteta i brige za energetske sigurnost pogoršane ratom u Ukrajini.

7.3.2.2. Prijelaz: županija Ida-Viru

Prijelaz je najosjetljiviji u županiji Ida-Viru, gdje je industrija naftnih škriljevaca glavni poslodavac i regionalni doprinositelj BDP-u.

- **Podrška:** korištenje EU fonda za pravednu tranziciju za programe prekvalifikacije, poticaje za ulaganja malih i srednjih poduzeća i sanaciju braonfielda kako bi se izbjegla strukturna nezaposlenost.

- **7.3.2.3. Transport i zgrade**

- **Promet:** ovo je i dalje najslabiji sektor za dekarbonizaciju, s rastućim trendom emisija i sporim korištenjem električnih vozila (EV) u usporedbi sa nordijskim susjedima. Strategije uključuju subvencije za EV i integraciju u projekt Rail Baltica.

- **Zgrade:** Usredotočite se na energetska učinkovitost kroz bespovratna sredstva za obnovu, poticaje za dizalice topline i rekonstrukciju javnih zgrada.

7.3.2.4. Šumarstvo i LULUCF

Goleme estonske šume služe kao veliki ponor ugljika. Međutim, postoji stalna napetost između gospodarski vitalnog drvnog sektora i potrebe za zaštitom bioraznolikosti i očuvanjem ponora ugljika.

7.3.2.5. Financiranje i upravljanje

- **Financiranje:** Estonija je dodijelila otprilike 59% sredstava svog Oporavka i otpornosti (RRF) za zelene ciljeve. Ostali instrumenti uključuju Fond za pravednu tranziciju (JTF), kohezijske fondove i InvestEU.
- **Upravljanje:** zemlja ima koristi od naprednog digitalnog upravljanja i visoke usklađenosti s politikom EU-a, iako politička osjetljivost u vezi s uljnim škriļjevcem ostaje faktor.

Slika 9 - Put Estonije do klimatske neutralnosti do 2050. - Napomena. Infografika koja ocrtava nacionalne strategije Estonije za usklađivanje sa Zelenim dogovorom EU-a do 2050. Ključna područja fokusa uključuju energetske prijelaz s uljnom škriljevca na energiju vjetra i sunca, pravedan prijelaz i programe prekvalificiranja u županiji Ida-Viru, zaštitu šuma i ponora ugljika te promicanje električnih vozila i energetske učinkovitosti u prometu i zgradama. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

8. EUROPA TISUĆU RJEŠENJA

Putujući kroz strategije Portugala, Hrvatske i Estonije, otkrili smo da ne postoji jedinstveni put do održivosti, već više staza koje se spajaju na istom odredištu: klimatski neutralan kontinent do 2050.

Ovaj "Zeleni trio" pokazuje snagu europske raznolikosti:

- Portugal je vodeći sa snagom elemenata, pretvarajući vjetar i vodu u čistu energiju za industriju.
- Hrvatska štiti svoje prirodno blago, dokazujući da turizam i gospodarstvo mogu napredovati bez uništavanja krajolika.
- Estonija koristi digitalne inovacije kako bi riješila svoj najteži izazov, udaljavajući se od industrije fosilnih goriva kroz tehnologiju i obrazovanje.

Posljednja lekcija ovog poglavlja je jasna: bilo kroz solarne panele u Mediteranu, brane u Atlantiku ili računalni kod na Baltiku, Europski zeleni dogovor je zajednički jezik koji ujedinjuje ove nacije. Izazov je sada osigurati da te lokalne tranzicije dobiju globalne razmjere, nadahnjujući svakog građanina da odigra svoju ulogu.

Slika 10 - Europa tisuću rješenja: Različiti nacionalni putovi do klimatske neutralnosti - Napomena. Infografika koja ilustrira različite nacionalne strategije koje doprinose klimatski neutralnoj Europi do 2050. Ističe usredotočenost Portugala na iskorištavanje vjetra i vode za čistu energiju, napore Hrvatske da uravnoteži turizam s očuvanjem prirode i upotrebu inovacija u Estoniji za postupno ukidanje fosilnih goriva. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

9. PRAKTIČNI VODIČ ZA MLADE I GRAĐANE

9.1. Izazovi znanja

9.1.1. Misija 1: Nova industrijska revolucija

- Koja je razlika između linearnog i kružnog gospodarstva?
- Kako otpad može postati vrijedan resurs?

Slika 11 - Kružno gospodarstvo: recikliranje, ponovna upotreba i održivo upravljanje resursima - Napomena. Infografika koja ilustrira temeljna načela kružnog gospodarstva: recikliraj, ponovno upotrijebi i smanji. Dijagram ističe ključne međusobno povezane komponente, uključujući smanjenje otpada, razvoj ekološki prihvatljivih proizvoda, održivu industrijsku proizvodnju i prijelaz na kružno biogospodarstvo. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

9.1.2. Misija 2: Pametni gradovi

- Koje su koristi energetske učinkovitih kuća?

- Kako umjetna inteligencija može pomoći u štednji energije?

9.1.3. Misija 3: Od polja do stola

- Zašto je smanjenje pesticida važno?
- Zašto su pčele ključne za prehranu?

9.1.4. Misija 4: Pravda i financije

- Što znači „Nitko ne smije biti zapostavljen“?
- Kako fondovi pomažu radnicima i građanima?

Slika 12 - Pojmovnik eko-koncepta: Osnovni i napredni pojmovi za održivi planet - Napomena. Infografika koja predstavlja rječnik ključnih konceptata zaštite okoliša, kategoriziranih u "Osnovne koncepte" i "Pro koncepte". Definicije pokrivaju temeljne pojmove kao što su ugljična neutralnost, kružno gospodarstvo, bioraznolikost, greenwashing i energetska siromaštvo, uz napredne pojmove politike uključujući klimatsku pravdu, taksonomiju EU-a, val obnove i dvostruku tranziciju. Sliku generirao ChatGPT (OpenAI).

Budućnost počinje vašim izborom: Europski zeleni dogovor više je od pukog političkog plana; to je putokaz za opstanak i prosperitet našeg kontinenta. Transformacijom načina na koji proizvodimo, trošimo i putujemo, osiguravamo da Europa 2050. bude mjesto gdje

gospodarstvo i priroda zajedno napreduju. Ova će tranzicija biti uistinu zelena samo ako je pravedna za sve, a da nitko ne bude zaostao. Sljedeće poglavlje povijesti našeg planeta piše se upravo sada, a vaše sudjelovanje je motor ove promjene.

10. ZAKLJUČAK: ZAJEDNIČKA VIZIJA ODRŽIVE BUDUĆNOSTI

Europski zeleni plan mnogo je više od okolišne politike. To je sveobuhvatna strategija razvoja koja ima cilj pretvoriti Europu u prvi klimatski neutralan kontinent do 2050.

Transformacija uključuje:

- promjene u energetici i industriji
- održivu mobilnost
- zaštitu prirode i zdravlja
- pravednu tranziciju za sve građane

Primjeri Portugala, Hrvatske i Estonije pokazuju da ne postoji samo jedan put prema održivosti. Svaka država koristi vlastite prednosti kako bi pridonijela zajedničkom europskom cilju. Uspjeh Europskog zelenog plana ovisi ne samo o zakonima i institucijama, već i o svakodnevnim odlukama građana. Budućnost Europe oblikuje se upravo sada — a svaki pojedinac ima važnu ulogu u toj promjeni.

11. REFERENCE

- [Council of the European Union. \(2021\). Fit for 55.](#)
Link: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fit-for-55/>
- [European Commission. \(2019a, 11 of December\). *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the*](#)

European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The European Green Deal (COM/2019/640 final).

Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640>

- [European Commission. \(2019b\). *Communication on the European Green Deal.*](#)

Link:

https://commission.europa.eu/publications/communication-european-green-deal_en

- [European Commission. \(2020a\). *A farm to fork strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system \(COM/2020/381 final\).*](#)

Link:

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?format=PDF&uri=cellar%3Aea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0007.02%2FDOC_1

- [European Commission. \(2020b\). *A renovation wave for Europe: Greening our buildings, creating jobs, improving lives \(COM/2020/662 final\).*](#)

Link:

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?format=PDF&uri=cellar%3A0638aa1d-0f02-11eb-bc07-01aa75ed71a1.0010.02%2FDOC_1

- [European Commission. \(2020c\). *EU biodiversity strategy for 2030: Bringing nature back into our lives \(COM/2020/380 final\).*](#)

Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PT/ALL/?uri=CELEX%3A52020DC0380>

- [European Commission. \(2020d\). *Sustainable and smart mobility strategy: Putting European transport on track for the future \(COM/2020/789 final\).*](#)

Link:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PT/ALL/?uri=COM%3A2020%3A789%3AFIN>

- [European Commission. \(2023a, 17 of January\). *New European Bauhaus: A major catalyst of the European Green Deal, funding to be scaled up further.*](#)

Link:

https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/17-01-2023-new-european-bauhaus-a-major-catalyst-of-the-european-green-deal-funding-to-be-scaled-up-further_pt

- [European Commission. \(2023b\). *Croatia: Draft updated NECP 2021–2030.*](#)

Link:

https://commission.europa.eu/publications/croatia-draft-updated-necp-2021-2030_en

- [European Commission. \(2023c\). *Estonia: Draft updated NECP 2021–2030.*](#)
Link: https://commission.europa.eu/publications/estonia-draft-updated-necp-2021-2030_en
- [European Commission. \(2023d\). *Global Gateway.*](#)
Link: https://commission.europa.eu/topics/international-partnerships/global-gateway_en
- [European Commission. \(2023e\). *Portugal: Draft updated NECP 2021–2030.*](#)
Link: https://commission.europa.eu/publications/portugal-draft-updated-necp-2021-2030_en
- [European Commission. \(2025\). Taxation \[Section on Carbon Border Adjustment Mechanism\].](#)
Link: https://commission.europa.eu/topics/taxation_en
- [European Commission. \(2019a\). *Croatia - National development strategy 2030. Digital Skills and Jobs Platform.*](#)
Link: <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/national-initiatives/national-strategies/croatia-national-development-strategy-2030>
- [European Commission. \(2020b\). *Croatia's recovery and resilience plan.*](#)
Link: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility/country-pages/croatias-recovery-and-resilience-plan_en
- [European Commission. \(2024\). *European Critical Raw Materials Act.*](#)
Link: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan/european-critical-raw-materials-act_en
- [European Commission. \(2024\). *Net-Zero Industry Act.*](#)
Link: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan/net-zero-industry-act_en
- [European Commission. \(2023\). *The European Green Deal.*](#)
Link: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-20192024/european-green-deal_en

- [European Commission. \(2023\). The Green Deal Industrial Plan.](#)
Link:
https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan_en

- [European Commission. \(2020\). *The Just Transition Mechanism.*](#)
Link:
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism_en

- [European Environment Agency. \(2024\). *Harm to human health from air pollution in Europe: Burden of disease status, 2024.*](#)
Link
[:https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/harm-to-human-health-from-air-pollution-2024](https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/harm-to-human-health-from-air-pollution-2024)

- [European Environment Agency. \(2024\). Croatia. Europe Environment 2025.](#)
Link: <https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025/countries/croatia>

- [European Investment Bank. \(2021\). *EIB to support Croatia invest more in energy, climate and sustainability projects.*](#)
Link:
<https://www.eib.org/en/press/all/2021-036-eib-to-support-croatia-invest-more-in-energy-climate-and-sustainability-projects>

- [European Parliament, & Council of the European Union. \(2020\). Regulation \(EU\) 2020/852 of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment.](#)
Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PT/ALL/?uri=celex%3A32020R0852>

- [European Parliament, & Council of the European Union. \(2021\). *Regulation \(EU\) 2021/1119 of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality \(European Climate Law\).*](#)
Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pt/ALL/?uri=CELEX%3A32021R1119>

- [European Parliament, & Council of the European Union. \(2023a\). *Regulation \(EU\) 2023/955 of 10 May 2023 establishing a Social Climate Fund.*](#)
Link: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pt/ALL/?uri=CELEX%3A32023R0955>

- [European Parliament, & Council of the European Union. \(2023b\). Regulation \(EU\) 2023/956 of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism.](#)
Link: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj/eng>

- Government of Portugal. (2021). *Recovery and Resilience Plan. Government Portal.*
Link: <https://www.portugal.gov.pt/pt/gc22/governo/programas-de-acao-governativa/plano-d-e-recuperacao-e-resiliencia>
- Green Forum. (2025, 3 of January). *Croatia to offer EUR 652 million in green grants for 2025.*
Link: <https://www.green-forum.eu/finance/20250103/croatia-to-offer-eur652-million-in-green-grants-for-2025-1621>
- KPMG International. (2021). *EU Green Deal policy guide: A summary of the key policy developments and their implications.*
Link: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2021/05/eu-green-deal-policy-guide.html>
- KPMG International. (2022). *European Green Deal policy guide.*
Link: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/01/green-deal-policy-guide-web-2022.pdf>
- Ministry of Tourism and Sports [Croatia]. (2022). The drafting of the Strategy for the development of sustainable tourism 2030 has been launched.
Link: <https://mint.gov.hr/news-23097/the-drafting-of-the-strategy-for-the-development-of-sustainable-tourism-2030-has-been-launched/23101>
- Ministry of Environmental Protection and Green Transition [Croatia]. (2019). *European Green Deal.*
Link: <https://mzozt.gov.hr/istaknute-teme/europski-zeleni-plan-5703/5703>
- Official Gazette of the Republic of Croatia. (2017). *Official Gazette of the Republic of Croatiaj (No. 123/2017).*
Link: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_123_2798.html
- Portuguese Environment Agency. (2019). Roadmap for Carbon Neutrality 2050 (RNC2050).
Link: <https://apambiente.pt/clima/roteiro-para-neutralidade-carbonica-2050>
- Portuguese Environment Agency. (2024). *National Energy and Climate Plan 2021-2030 (PNEC 2030).*
Link: <https://apambiente.pt/clima/plano-nacional-de-energia-e-clima-pnec>

- Recover Portugal Mission Structure. (2021). Recovery and Resilience Plan.
Link: <https://recuperarportugal.gov.pt/>
- TraceX Technologies. (2025). *TraceX Tech EU Green Deal Guide: Technical and practical analysis for sustainability.*
Link: <https://tracex.tech/eu-green-deal-guide/>